

Masarykova univerzita Fakulta sociálních studií

Rozdílné hladiny mezd; australská kauza; welfare; keynesova kauza; strategický obchod

Oldřich Krpec, FSS MU

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Klasická diskuze rozdílu ve výši mezd

John Powell (1772): **obchodní bilance** je proti nám skoro s každou zemí v Evropě, protože tyto země mají **nižší životní náklady** a platí **nižší mzdy**...

Martyn (1701): rozpor mezi **HW** a nízkou **cenou MANU** → pracovníci jsou **vysoce produktivní**, zaměstnavatelé jim mohou platit **vysoké mzdy**, i tak je **náklad na jednotku produkce nízký**;

David Hume a Josiah Tucker (1750-1774)

(Hume)

- **vyspělé** země mají **mnoho výhod**, které jsou do jisté míry vyrovnávány **nízkými mzdami v chudých** zemích; dělba práce mezi nimi;

(Tucker)

- **bohatá** země, získala **superioritu** zkušeností s průmyslem + **etablovaný** obchod a kredit, stroje, cesty - **více než kompenzuje** jakoukoliv **výhodu**, jakou může **chudá** mít;

(Hume)

- **otázka** jestli tyto **výhody** budou **zvyšovat** obchod **nekonečně** – neomezí se nevýhodami, které zpomalí a pak zastaví pokrok → **drahé zásoby a práce**, které **umožní chudé zemi konkurovat**;

(Tucker)

- jak chudá země produkuje **sofistikovanější** zboží, **ceny práce a materiálu** budou proporčně **růst** a **eliminovat** tuto **výhodu**; **chudá země nemůže** nikdy **předběhnout** bohatou (pokud není špatný management);

(Hume)

- pokud jsou **otevřené komunikace** mezi zeměmi, platí, že **průmysl každé země těží ze zlepšení v ostatních** zemích;

A. Smith

- pokrok v produktivitě v důsledku dělby práce může snížit cenu výstupu a zvýšit cenu práce – v **bohaté** a komerční společnosti se **dělník stává drahým a práce levnou**; ... HW **není jen projev bohatství**, ale je jeho **příčinou**;

Nový kontext místo WD mezi zeměmi - tématem **WD mezi sektory** v rámci země;

Mihail Manoilescu (1929): **rozvojové** země jsou **oprávněny** na základě **ekonomických argumentů** použít **protekcí** k **přesunu pracovníků** z nízko-produktivního **zemědělství (LW)** do **vysoko-produktivního průmyslu (HW)**;

- empirická pravidelnost že **přidaná hodnota** práce a kapitálu je **větší** v **MANU** než v **AGRI** (klasické zisky z FT neobstojí);
- aby bylo pro **AGRI zemi** výhodné **neprodukovat manu** a specializovat se v AGRI, je nezbytné, aby **komparativní převaha** v AGRI byla větší než je vnitřní **kvalitativní převaha** průmyslu nad zemědělstvím;

Rumunsko:

- *vagon uhlí z ciziny za 6k, doma lze za 7,5k;*
- *produktivita pracovníka v uhlí je 75k ročně, průměrná produktivita v agri je 30k;*
- *je výhodnější produkovat uhlí než dovézt - aby se pořídilo 100 vagonů v ceně 750k je třeba 10 pracovníků;*
- *aby se dovezlo stejné množství uhlí v ceně 60k je třeba vyvézt zboží 20 pracovníků (produktivita 30k ročně);*

Bertil Ohlin 1931 – kritika:

- **proč nedojde k přesunu bez protekce?** pokud pracovník dostává mnohem větší mzdu v uhelném průmyslu než v ostatních, proč ti kdo jsou v AGRI **nejdou do uhelného** prům. za (rel.) nižší mzdu?; proč jen pokud **stát zasáhne** cly?
- **skutečné mzdové diferenciály** jsou **nežádoucí** - způsobí, že **HW** odvětví bude **brzděno**, zatímco **LW** se rozvine **více** než by mělo za podmínek mezd adekvátních k produktivitě;

Pochybnosti o existenci WD:

- **kritérium výstupu** na pracovníka je **nevhodné** k měření produktivity – **ignoruje** přínos kapitálu a **nominální WD** mezi AGRI a MANU jsou **větší** než **reálné** z důvodu **rozdílného** vzdělání a kvality a **nákladů** na **bydlení**;
- **reálné WD** lze přičíst **odborům**, které **uměle rozdělují** pracovníky do **non-competing skupin**...

Gottfried Haberler 1936

- WD pouze pokud **monopolistické skupiny** pracovníků jsou dost **silné** aby **udržely úroveň mezd** poté, co čelí zahraniční konkurenci (tj. preferují **redukci zaměstnanosti** v těchto HW povoláních);
- FT je **užitečný** v lámání monopolní síly takových skupin;

9

James Meade 1955: lepší nástroj je **subvence zaměstnanosti** než clo;

Jagdish Bhagwati 1963 – rozlišuje **mzdovou divergenci** (kompenzace pro ekonomický fenomén – např. cena bydlení) a **mzdovou distorzí** (skutečné **tržní selhání**);

- pokud skutečně platí, že **práce je neefektivně alokována** a výsledek je **podzaměstnanost v MANU**:
 - **první politika**: je **podpora zaměstnanosti** v manu;
 - **druhá** je **subvence na produkci**, která **zvýší zaměstnanost** prostřednictvím **vyššího výstupu**;
 - **třetí** je **clo**, které **zvýší produkci**, pak **zaměstnanost** ale s **distorzí** v podobě **omezení spotřeby**;

Kauza FT oddělena od kauzy pro Laissez-faire (historický kontext – zdálo se že se rodí a umírají spolu);

- lze akceptovat existenci tržních selhání a **nutnost** vládního **zásahu** a role **vlády** v jejich řešení ale **bez dopadu** na politiku FT (na odklon od něho).

Australská kauza protekce

J.B. Bridgen (1929) insp. Sidgwickem (1883)

- **AUS: exportér AGRI a PRIM - klesající výnosy**; FT táhne **faktory** do **AGRI**, zvýší se **výnosy** pro několik **pozemkových vlastníků**, ale **nevytvoří** to moc **pracovních míst** a **sníží** to **mzdy dělníků**;
- AUS nemůže udržet současnou **populaci** a **zvýšit životní úroveň** -> s **FT vyšší příjem** na hlavu ale **pro menší populaci**;
- cíl tarifu je redistribuce příjmu, **podpora MANU** zaměstnanosti na úkor půdy;

Jakob Viner (1929)

- je **sporné** snižovat příjmy pozemkovým vlastníkům tak aby se mohla **menší částka** přesunout **MANU pracovníkům**;
- **ekonomie: není žádný zájem** na **velké populaci**, je to **politické rozhodnutí**;

Bridgen (1925): **více** pracovníků v **AGRI** (růst populace nebo imigrace) povede ke **snížení výstupu** na **hlavu** + více exportů sníží cenu -> **zhoršení směnných relací**;

Stolper - Samuelson 1941 (Heckscher-Ohlin-Samuelson model)

- **dva mobilní faktory** jsou užívány v **různém poměru** k **produkci různého zboží**;
- **země s relativní hojností v určitém faktoru** bude tendovat k **exportu zboží**, které **užívá intenzivně tento faktor**;
- **protekce** (nárůst domácí ceny importů) -> **zvýšení výnosů z vzácného faktoru**, a **sníží návratnost hojného**;

Dále již nelze tvrdit, že protekce sníží absolutní příjem faktoru, i když to zvýší jeho podíl na příjmu (relativní zisk);

- *navíc, pokud je **půda** v **rukou několika málo vlastníků**, **FT může snížit reálný příjem většiny populace** (vs. stát);*

Welfare ekonomie a volný obchod

Rozdíl mezi **bohatstvím** a **blahobytem**:

- materiální **bohatství** - celkové **množství zboží**, které je k **dispozici** společnosti;
- **blahobyt** - *Jeremy Bentham* – **individuální užitek** (štěstí a **spokojenost**)...musí se to nějak agregovat;
- klasici: vláda by měla sledovat politiky, které maximalizují ekonomické bohatství a teprve potom se má starat o distribuci;

Nassau Senior (1836)

- v jakém smyslu je **situace** kdy **kapitalisté** (prům.) získají **2 dolary** za každý **jeden ztracený pozemkovými vlastníky zlepšením blahobytu** společnosti?
 - aby to platilo, musí být **peníze** měřítkem **užitku** a **mezní užitek příjmu** musí být **konstantní** pro **obě skupiny**;
 - pokud je **marg. užitek** **landlordů větší** než **kapitalistů**, může si **spol. vážit** (menší) **ztrátu** **landlordů více** než (většího) zisku kapitalistů;

J.S.Mill : **Corn Laws** – **zrušit** a **zavést kompenzaci** – pokud **kompenzace**, pak **nikdo** nebude „**worse**“ a **všichni** **potenciálně „better“** – tak je **FT** nejen **nejlepší** pro **bohatství** ale i pro **spol. blahobyt**;

Vilfredo Pareto (1894)

- **efektivní alokace** je ta, kde žádné individuuum nemůže být „**better**“ aniž by někdo byl „**worse**“;
- to je **kritérium zlepšení** – implikace → změna je žádoucí pokud může být někdo udělán „**better**“ bez někoho „**worse**“;

FT není PO, ale kompenzace to můžou zajistit;

Lionel Robbins 1932 –

- jakékoliv „**interpresonal**“ srovnání užitku je postavené na implicitních **hodnotových soudech** které nemohou být podpořeny **ekonomickou vědou**;
- **Ekonomie**: může **hodnotit jak** se jednotlivé **aktivity liší** v **dosahování** žádoucího cíle, ale **nemůže soudit tyto cíle** samé;

Nicholas Kaldor 1939

- v klasickém argumentu pro FT není žádný arbitrární element – **předchozí distribuce příjmu může být vždy udržena** (kompenzací - zdaněním)... je **možné(!) udělat každého „better“**...

Hicks 1940 –

- FT představuje **potenciální pareto zlepšení**, pokud **landlordi nemohou uplatit kapitalisty** do opačné politiky (břemeno na oponenty politiky);
- **zrušení Corn Laws** je tedy **PO zlepšení** pokud **kapitalisti mohou kompenzovat (Kaldorovo kritérium)** a **landlordi nemohou vyplatit kapitalisty** (zisk z protekce není dostatečný ke komp. potenciální ztráty z non-FT) aby FT nebyl (**Hicksovo kritérium**);

New Welfare Economics... **problém**: možnost hodnotově nezátíženého rozhodování o politice je ztracena, pokud je někdo **indiferentní**, jestli **kompenzace byla** či nebyla **vyplacena**;

John Chipman 1987 – **konflikt** mezi **potenciálním** a **skutečným** – jedna **situace** je hodnocena jako **lepší** **jestliže všichni mohou být „better“** v nové situaci, **i když jsou** ve skutečnosti **„worse“**;

Paterovo kritérium je velmi striktní: je **vychýleno ve prospěch status quo**; kritérium je **problém také pro protekcionisty**, protože **argumenty pro protekci čelí stejným tvrdým distribučním konsideracím**.

Keynes a makroekonomie protekcionismu

Nezaměstnanost 1920-1930: FT by měl být opuštěn ve prospěch protekce v konkrétních podmínkách GB: neflexibilní mzdy směrem dolů, závazek vlády držet fix a velká NEZ;

Rezistence k deflaci – organizované odbory a proletářský lektorát;

- brání poklesu nominálních mezd, klesnou ceny ale ne mzdy – to povede ke ztrátám businessu a NEZ;
- zlomí se to časem prostř. NEZ – ale sociální a politické síly vyžadují alternativní řešení;

Řešení:

- 1) devalvace; 2) dohoda o snížení mezd; 3) subvence pro průmysl; 4) racionalizace průmyslu...
- alternativa: 5) **tarif** – zvýší výstup a ZAM, zlepší OB (protekce zvýší ceny – za těchto podmínek žádoucí);

Keynes

- ochoten k protekci – větší ZAM buď zvýšením exportu nebo snížením importu (snazší + fiskální příjmy a zlepšení ToT);
- **klasici:** přesun ZAM mezi sektory bez dopadu na celkovou zaměstnanost; - to předpokládá že každý kdo ztratí jednu práci bude ochoten snižovat mzdu, dokud nedostane práci jinde (Vs. Keynes: za současných podmínek nesmysl);

Lionel Robbins – clo nezlepší depresi, ale bude mít hrozné mezinárodní konsekvence → **retaliace** + **naivita**, že se cla pak odbourají, až poslouží svému účelu;

LSE: není to lék na NEZ – země s vysokými cly mají větší NEZ než GB;

Keynes:

- věří snad někdo, že není žádný dopad na GB zaměstnanost, když se rozhodnu koupit GB auto místo US?
- **FT argument:** cílem cla je umístit/udržet pracovníky do práce pro kterou se relativně nehodí - zásadní **předpoklad:** bez cla by byli zaměstnání tam, kde se relativně hodí... a nepřipouští možnost, že by nebyli zaměstnání vůbec;

1931 GB vláda opustila zlatý standard, sterling prudce oslabil;

Joan Robinson 1946

- jakmile je **opuštěn předpoklad plné zaměstnanosti** IT model je rozbit;
- **idea** unikátní **přirozené rovnováhy** je **přízrak** – k dobrému či zlému musí být IT usměrňován vědomou politikou;

Gotfried Haberler 1950

- pokud **práce není mobilní** ale **ceny** jsou **flexibilní**, stále FT;
- pokud **obojí rigidní**, pak **může FT vést k NEZ**;

Milton Friedman 1953

- **flexibilní směnné kurzy** uvolní monetární politiku od sledování cíle konkrétní parity tak, že se může zaměřit na **cenovou stabilitu**;
- **deflační tlaky**, které vedly Keynese k podpoře cel, mizí;

James Meade 1955

- FT a fix je nekompatibilní v současném světě – z **triády** stabilní ceny, stabilní kurzy, FT jsou dosažitelné pouze dva;
- **Keynesiánský rámec** zpochybněn na konci **1960s** – **problém inflace a NEZ**;

Milton Friedman

- **přirozená míra NEZ** – i když **ceny práce rigidní**, vláda **nemůže** permanentně **stimulovat ZAM** prostřednictvím **monetární ani fiskální politiky**...

Strategic Trade Policy

Trhy s **malým počtem** soutěžících firem – **strategická interdependece** (tvorba cen, investice, rozhodnutí o výstupu); **imperfektní konkurence** (rivalita mezi firmami nebo hrozba vstupu dalších je **nedostatečná** ke **stlačení cen** na normální úroveň);

Vládní podpory mohou **ovlivnit jednání cizích firem** – **přesunout zisky** k **domácím** firmám a zvýšit národní bohatství;

Na úrovni firem – závazek zvýšit výstup např. **nerevokovatelnou investicí** do produkční kapacity → **strategický efekt** → **redukuje investice** ostatních firem nebo **zabraňuje vstupu** nových soutěžitelů;

Na mezinárodní úrovni stát:

- **subvencuje exporty domácí firmy** - subvence bude mít **strategický dopad** – **posune equilibrium**;
- **povzbudí domácí produkci**, sníží tržní cenu, **optimální odpověď cizí** firmy je **redukce outputu**;
- exportní subvence **umožní domácí firmě vytlačit soupeře** z exportních trhů - získá **větší podíl lukrativního trhu**, přesune profit (rentu) domácí firmě;
- zvýšení **profitu** optimální subvencí **překoná náklady subvence** – zvýšení národního bohatství;
- **snížení produkce cizí firmy sníží dopady** na **pokles světové ceny**...

Stojí to na **unilaterální akci** – zisk je podmíněn tím, že **jenom jedna země subvencuje** a **není cizí retaliace**;

- pokud **obě země** – **obě jsou worse off**; žádný exit, snížení světové ceny, veřejné náklady vyšší než renty firem;

Horstmann Markusen 1986 – **subvence mohou podporovat neefektivní vstupy**, které **zvýší** průměrné ceny produkce a **ceny spotřebitelů**;

Obchod je forma ekonomické interdependence:

- *pokud každá země ignoruje ostatní a sleduje politiky pro svou unilaterální výhodu, většina zemí bude worse off;*
- **kooperativní dohody** mezi zeměmi, ve kterých se **vzdají těchto politik**, je mohou učinit **better off**;

Děkuji za pozornost

Oldřich Krpec

krpec@mail.muni.cz

MVES FSS MU, Joštova 10, 60200 Brno

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ